

Karta źródłowa

Od specjalnych potrzeb edukacyjnych do dydaktyki inkluzywnej

Część modułu/ D

1. Sytuacja aktualna

Coraz większa różnorodność klas stała się regułą: w tych klasach nauczyciele znajdują i spotykają nie tylko uczniów z orzeczeniem o niepełnosprawności, ale także uczniów z innymi trudnościami lub szczególnymi problemami. W takich sytuacjach powstają specjalne potrzeby edukacyjne, które wymagają odpowiedzi i wsparcia w szkole.

Do pracy i radzenia sobie z trudnościami w nauce i różnorodnością niezbędny jest zaawansowany system edukacji.

2. Opis

Moduł ten, wychodząc od definicji "specjalnych potrzeb edukacyjnych", opracowuje charakterystykę dydaktyki integracyjnej w celu zaoferowania wsparcia w najbardziej funkcjonalny sposób dostosowany do potrzeb każdego ucznia.

Specjalne potrzeby edukacyjne

Nauczyciele zauważyli ostatnio, że zróżnicowane trudności z nauce stały się coraz częstszym zjawiskiem na zajęciach lekcyjnych.

Nauczyciele, personel medyczny, rodzice i inni specjaliści, tacy jak psychologowie i neuropsychiatry, są aktualnie bardziej zaangażowani w monitorowanie edukacji i życia uczniów, niż w przeszłości.

Zaobserwowano obiektywny wzrost liczby osób borykających się z wyzwaniami w procesie edukacyjnym wraz ze wzrostem zdolności diagnostycznych psychologów i neuropsychiatrów oraz zdolności nauczycieli do obserwowania i interpretowania zachowań uczniów.

Nauczyciele są w pełni świadomi tego, że uczniowie o specjalnych potrzebach są liczniejsi niż grupa, która posiada zaświadczenia lekarskie (szacuje się, że ci drudzy to jedynie 2/3 łącznej liczby uczniów ze specjalnymi potrzebami).

W naszych klasach, oprócz uczniów z niepełnosprawnością, występuje znaczna liczba uczniów z trudnościami w nauce: mają specyficzne trudności w uczeniu się, zaburzenia uwagi, problemy z ekspresją werbalną i językiem.

Podobnie jak uczniowie z deficytami, istnieją uczniowie "jedynie" z problemami w nauce, słabo się uczący i osiągający niskie wyniki. Edukacja osób o specjalnych potrzebach edukacyjnych musi więc być skierowana do szerokiego grona uczniów.

Niepełnosprawność w uczeniu się często identyfikuje się u uczniów bez diagnozy medycznej lub psychologicznej - w sytuacjach, gdy uczniowie tacy wykazują ewidentne trudności w uczeniu się i rozwoju, zarówno te znane, społeczne, jak i kulturowe, utrudniające im naukę.

Każdy uczeń może wyrażać specjalne potrzeby edukacyjne na bieżąco lub przez długie okresy czasu. W reakcji na nie konieczne jest, aby szkoły stosowały proces indywidualnej i właściwej interwencji, biorąc pod uwagę rosnącą heterogeniczność klas.

W perspektywie dydaktyki inkluzywnej, która może zaspokoić potrzeby każdego, konieczne jest także uwzględnienie różnych środowisk rodziców, uwarunkowań społecznych i kulturowych, a także różnych stylów uczenia się.

DYDAKTYKA INKLUZYWNA

Włączenie uczniów z trudnościami emocjonalnymi lub behawioralnymi w pracę klasy, a następnie wykluczenie ich z klasy, gdy powodują trudności, nie może być oczywiście uznane za prawdziwe włączenie.

Aby stawić czoła trudnościom i różnicom, konieczne jest rozwinięcie zwykłej dydaktyki, reorganizacja przestrzeni oraz modyfikacja i adaptacja materiałów edukacyjnych.

Włączenie społeczne i edukacyjne wysokiej jakości wymaga odpowiedniej jakości dydaktyki. Dydaktyka nie jest terapią, jest lekarstwem. Wysokiej jakości inkluzja wymaga większej jakości edukacyjnej w codziennych sytuacjach, z którymi mamy do czynienia w szkole, a nie podczas terapii specjalnych.

Dario Ianes mówi o "szczególnej normalności", co oznacza edukacyjną normalność nauczania wzbogaconą o wszystkie niezbędne szczegóły pomocne dla wszystkich uczniów.

Tak rozumiana dydaktyka musi stać się specjalna, a przy tym - wyższej jakości.

Skuteczne kształtowanie dydaktyki na co dzień w obliczu coraz bardziej zróżnicowanych klas nie jest jednak na pewno sprawą prostą.

Konieczne jest rozwinięcie podstawowego poziomu kompetencji u wszystkich nauczycieli, a także zapewnienie jak największej liczbie nauczycieli szerszego zakresu kompetencji szczególnych.

Według Ianesa dydaktyka inkluzywna opiera się na dwóch zasadach:

1. Wyszukiwanie, odnajdywanie, rozumienie, wykorzystywanie, wzmocnienie i podkreślanie wszystkich indywidualnych różnic.

2. Różnicowanie zajęć dydaktycznych: różni uczniowie wykonują różne zadania w tym samym czasie.

Celem dydaktyki inkluzywnej jest "pomoc wszystkim uczniom w osiągnięciu jak najwyższego poziomu wiedzy i uczestnictwa w życiu społecznym, przy pełnym uwzględnieniu różnic występujących w klasie".

Aby ukształtować dydaktykę uwzględniającą wszystkie różnice i potrzeby, konieczne jest prowadzenie zróżnicowanego nauczania, które wykracza poza podręcznikową linearność. Dydaktyka inkluzywna oznacza dydaktykę multi-modalną, która stale i jednocześnie wykorzystuje wiele kanałów percepcyjnych (bodźce wizualne, słuchowe i kinestetyczne).

Multimedia dostępne dzięki wykorzystaniu tablicy interaktywnej zwiększają wartość aktywizującą dostarczanych bodźców. Filmy, materiały audio, nagrania wideo itp. zdecydowanie wzbogacają informacje wejściowe przekazywane uczniom, stymulując również procesy skupienia uwagi.

Jednakże sama tablica interaktywna nie będzie w stanie poprawić poziomu włączenia klasy, jeśli nie będą stosowane podstawowe metody nauczania włącznie inkluzywnego. Korzystanie z różnorodnych kanałów przekazu informacji wejściowej jest niewystarczające, aby spełnić wymagania dydaktyki inkluzywnej. Różnorodność kanałów musi odpowiadać różnym podejściom (podejście analityczne, podejście globalne) oraz przydzielonym zadaniom (zajęcia indywidualne, praca w parach, praca w grupach i praca w klasie).

Dydaktyka inkluzywna oznacza również dydaktykę konstruktywną. W ostatnich badaniach kładzie się nacisk na Jakość aktywnej roli ucznia.

Teoria konstruktywistyczna uznaje wiedzę za całość tworzoną przez podmiot w procesie uczenia się i, koncentrując się na dziecku, opiera się na założeniu, że nie ma wiedzy oderwanej od przedmiotu nauczania i znaczenia doświadczenia; wręcz przeciwnie, istnieje tylko wiedza zbudowana podczas uczenia się i refleksji nad doświadczeniami.

Wiedza nie jest więc prostym zapamiętywaniem, ale osobistym przetwarzaniem i łączeniem pozyskanych treści.

Zachęcając do realizacji procesu myślenia, zrozumienia i uogólnienia treści, nauczyciel zapewni uczniom przyrost znaczącej wiedzy, która przetrwa długo i będzie się rozrastać nawet poza środowiskiem szkolnym.

Cytując Epikura, nauczyciel przekazujący wiedzę uczniom ma za zadanie wzbudzenie ich ciekawości i wywołanie "iskrzenia" spowodowanego przez wiedzę. Nauczyciel nie może jedynie "napełniać" umysłów uczniów informacjami - jego zadaniem jest dostarczanie informacji tak, aby sami uczniowie mogli swobodnie motywować się i wybierać te interesujące ich elementy, które chcą dalej zgłębiać.

Istotną rzeczą w nauczaniu nie jest zatem ilość przekazywanych informacji, ale ich jakość.

Bibliografia

Ianes D., *Bisogni educativi speciali e inclusione. Valutare le reali necessità e attivare tutte le risorse*, Erickson, Trento 2005.

Ianes D., *La speciale normalità. Strategie di integrazione e inclusione per le disabilità e i Bisogni Educativi Speciali*, Erikson, 2006.

Ianes D., *Didattica speciale per l'integrazione*, Erikson, 2006.

Ianes D., *Didattica Inclusiva con la LIM*, Erikson, 2009.

Cytaty:

La didattica inclusiva è possibile - Intervista a Dario Ianes

<http://www.erickson.it/RassegnaStampa/RassegneStampa/RS42-superando.it-intervistadarioianes.pdf>.

I 7 punti chiave per una didattica realmente inclusiva

<http://www.erickson.it/Pagine/I-7-punti-chiave-Erickson-per-una-didattica-realmente-inclusiva.aspx>

Renda Elisabetta, *La didattica delle Scienze nella Scuola Primaria: il ruolo del laboratorio nello sviluppo della conoscenza scientifica*.

"Quaderni di Ricerca in Didattica (Science)", n. 4, 2012 - G.R.I.M. (Wydział Matematyki, Uniwersytet w Palermo, Włochy)

http://math.unipa.it/~grim/QRDS_2012_Renda.pdf.

Urdanch Barbara, *Strumenti, normativa, strategie educative per la didattica inclusiva*. Wydawnictwo "il capitello".

www.capitello.it/wp-content/uploads/.../DSA--Guida-didattico-inclusiva-2015.pdf